

Till
Svea hovrätt
Mark- och miljööverdomstolen

Skickas med e-post: svea.avd6@dom.se

Mål nr M 4324-21; tillstånd till utrivning av del av vattenanläggning m.m. i Järleån vid Järle kvarn i Nora kommun

Naturvårdsverket har förelagts att yttra sig över inkomna yttranden från Nora kommun, aktbil 61, och enskilda sakägare, aktbil 60, (klagandena) vilka avser frågan om yttrande från vattenmyndigheten ska inhämtas enligt 22 kap. 13 § miljöbalken. Naturvårdsverket har även fått inlagor från länsstyrelsen och klagandena, aktbil 51 och 54-61 för kännedom. Naturvårdsverket vill med anledning härav lämna följande yttrande.

1. Frågan om det finns skäl att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken

Klagandena anför som skäl för att ett yttrande från vattenmyndigheten ska inhämtas att det finns anledning att ifrågasätta klassificeringen av den berörda vattenförekomsten och att det finns förutsättningar att förklara vattenförekomsten som kraftigt modifierad med hänsyn till områdets kulturmiljö.

Naturvårdsverket vidhåller, av de skäl som tidigare redovisats och som utvecklas närmare nedan, att det saknas behov av att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken.

1.1 Rättsliga utgångspunkter för tillämpningen av 22 kap. 13 § miljöbalken

Av 22 kap. 13 § miljöbalken framgår att domstolen är skyldig att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten när utredningen i målet ger anledning att anta att något förhållande av betydelse för normgivningen inte överensstämmer med det som lagts till grund för normbeslutet och den bristande överensstämmelsen har betydelse för möjligheten att bestämma rimliga och ändamålsenliga villkor.

1.2 Utredningen i målet ger inte anledning att ifrågasätta den nuvarande normsättningen

Klagandena anser att det finns skäl att ifrågasätta om klassningen av den biologiska kvalitetsfaktorn fisk, som klassats som otillfredsställande av vattenmyndigheten, är korrekt. Som skäl för detta anför klagandena att klassificeringen baseras på gamla elfisken mellan åren 1986 och 1997, att senare elfisken indikerar att öringpopulationen skulle vara livskraftig och att vattenmyndigheten inte har tillämpat HVMFS 2019:25 korrekt. Klagandena har även hänvisat till att statusen på kvalitetsfaktorn påväxt-kiselalger och parametrarna till kvalitetsfaktorn bottenfauna har klassificerats som god.

Klagandena har vidare framfört att utredningen i målet visar att det finns förutsättningar att förklara berörd vattenförekomst som kraftigt modifierad med hänsyn till områdets kulturmiljö. Som skäl för detta anför klagandena att vattenförekomsten är väsentligt förändrad genom de verksamheter som historiskt har bedrivits vid Järle kvarn och att den sökta verksamheten innebär en betydande negativ påverkan på kulturmiljön.

Av 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) framgår att det för att en vattenförekomst ska kunna förklaras som kraftigt modifierad krävs att vattenförekomstens fysiska karaktär har förändrats på ett väsentligt sätt till följd av mänsklig verksamhet och att de hydromorfologiska förändringar som behövs för att den berörda vattenförekomsten ska kunna uppnå god ekologisk kan antas på ett betydande sätt negativt påverka något av intressen som räknas upp i bestämmelsen. Bland dessa intressen finns miljön i stort som även inkluderar kulturmiljön.

Möjligheten att förklara en vattenförekomst som kraftigt modifierad är ett undantag från huvudregeln om att alla vattenförekomster ska uppnå god ekologisk status, och det måste således finnas starka skäl för att ett sådant undantag ska vara motiverat och att det inte är möjligt att uppnå god ekologisk status utan att det på ett betydande negativt sätt påverkar något av de intressen anges i bestämmelsen.

Utredningen i målet visar emellertid att det är fullt möjligt att uppnå god ekologisk status i berörd vattenförekomst utan att detta samtidigt innebär en betydande negativ påverkan på områdets kulturmiljö. Naturvårdsverket delar länsstyrelsens bedömning att den berörda vattenförekomsten, som är ca 24 km lång, i sin helhet inte kan anses vara väsentligt förändrad till följd av de verksamheter som tidigare har bedrivits vid Järle kvarn. Att kvalitetsfaktorn hydrologisk regim klassats som otillfredsställande beror inte på de verksamheter som tidigare bedrivits vid Järle utan i första hand på den reglering som sker av Norasjön. Det finns därför inga förutsättningar att förklara den aktuella vattenförekomsten som kraftigt modifierad med hänsyn till kulturmiljön och utredningen i målet ger inte heller stöd för någon annan slutsats.

Klagandena ifrågasätter gällande klassificering och det får förstås som att man anser att det skulle kunna finnas förutsättningar för att bedöma nuvarande ekologisk status som god. Här bör dock framhållas att klassificeringen av de biologiska kvalitetsfaktorerna, som är styrande för klassificeringen av ekologisk status, i sig saknar betydelse för frågan om det föreligger förutsättningar att förklara en vattenförekomst som kraftigt modifierad. Om en vattenförekomst ska anses som kraftigt modifierad ska bedömas med hänsyn till ”fysiska” förändringar av vattenförekomsten. Avgörande för bedömningen är enligt bestämmelsen om det är möjligt att uppnå god ekologisk

status utan att detta innebär betydande negativ påverkan på något av de intressen som kan motivera ett sådant beslut.

I bedömningen av om det finns förutsättningar att förklara berörd vattenförekomst som kraftigt modifierad ska också beaktas att beslutade normer inte får innebära att möjligheterna att uppnå kraven enligt EU:s övriga direktiv på miljöområdet försvåras eller omöjliggörs, se 4 kap. 7 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och Havs- och vattenmyndighetens vägledning ”Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper”, Rapport 2021:23.

I detta fall ingår de berörda delarna i Natura 2000-området Järleån (SE200463) vars bevarandemål (gynnsam bevarandestatus för berörda livsmiljötyper och arter) bl a förutsätter att konnektiviteten i vattendraget förbättras.

Även om det skulle finnas förutsättningar att förklara berörd vattenförekomst som kraftigt modifierad saknar detta enligt Naturvårdsverket betydelse för möjligheterna att föreskriva rimliga och ändamålsenliga villkor för den sökta verksamheten som har som primärt syfte att förbättra vattenmiljön i Järleån och att bidra till att miljö kvalitetsnormerna och de bevarandemål som följer av att ån är utpekad som ett Natura 2000-område kan uppnås. Det kan återigen påpekas att det inte är fråga om att riva ut dammen eller bron i sin helhet, utan endast de delar i vatten som dämmer upp vattenytan uppströms och att åtgärderna sker med största möjliga hänsyn till området kulturmiljö.

1.3 Sammanfattning

Naturvårdsverket anser sammanfattningsvis att utredningen i målet inte ger anledning ifrågasätta vattenmyndighetens normsättning, att det saknas förutsättningar att förklara berörd vattenförekomst som kraftigt modifierad samt att ett sådant eventuellt beslut saknar betydelse för möjligheterna att föreskriva rimliga och ändamålsenliga för den sökta vattenverksamheten. Det finns därför inget behov att inhämta ett yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken.

2. Kommentarer till klagandenas inlagor den 29 juni 2022, aktnbil 54 och 57

Klagandena gör gällande att dammen, inklusive dammspegeln, utgör en fornlämning och att det därför krävs tillstånd enligt kulturmiljölagen för att riva ut dammen. Vidare vidhåller klagandena uppfattningen att det strider mot 3 kap. 6 § miljöbalken att lämna tillstånd till de sökta åtgärderna, att det inte finns någon ovillkorlig rätt att få riva ut dammen, att det finns alternativa lösningar som innebär att konnektivitet uppnås förbi Järledammen utan att dammluckorna tas bort och att det är lämpligt att det sker en samordning med den nationella planen.

Naturvårdsverket delar inte uppfattningen att dammen skulle utgöra en fornlämning då det fortfarande pågår aktiv reglering med dammens luckor i syfte att upprätthålla vattennivån uppströms dammen. Dammen kan därför inte anses vara varaktigt övergiven i den mening som avses i kulturmiljölagen och därmed inte utgöra en fornlämning. Naturvårdsverket anser vidare att det kan ifrågasättas om en vattenspegel kan anses vara en del av en fornlämning.

Frågan om dammen utgör en fornlämning prövas dock inom ramen för kulturmiljölagen och saknar betydelse vid bedömningen av denna ansökan.

Naturvårdsverket vidhåller, av de skäl som tidigare redovisats i inlagan den 29 april 2022, att det inte strider mot 3 kap. 6 § miljöbalken att lämna tillstånd till sökta åtgärder, att det saknas alternativa fiskvägslösningar som säkerställer nödvändig funktion, att det inte finns något behov av att samordna prövningen med den nationella planen och att rätten att riva ut en vattenanläggning är ovillkorlig oberoende av vem som äger vattenanläggningen.

Nacka den 6 september 2022

Naturvårdsverket, genom

Henrik Malmberg

Advokat

+46 (0)70 388 38 17

henrik@agnesadvokater.se

Agnes Larfeldt

Advokat

+ 46 (0)70 388 38 22

agnes@agnesadvokater.se